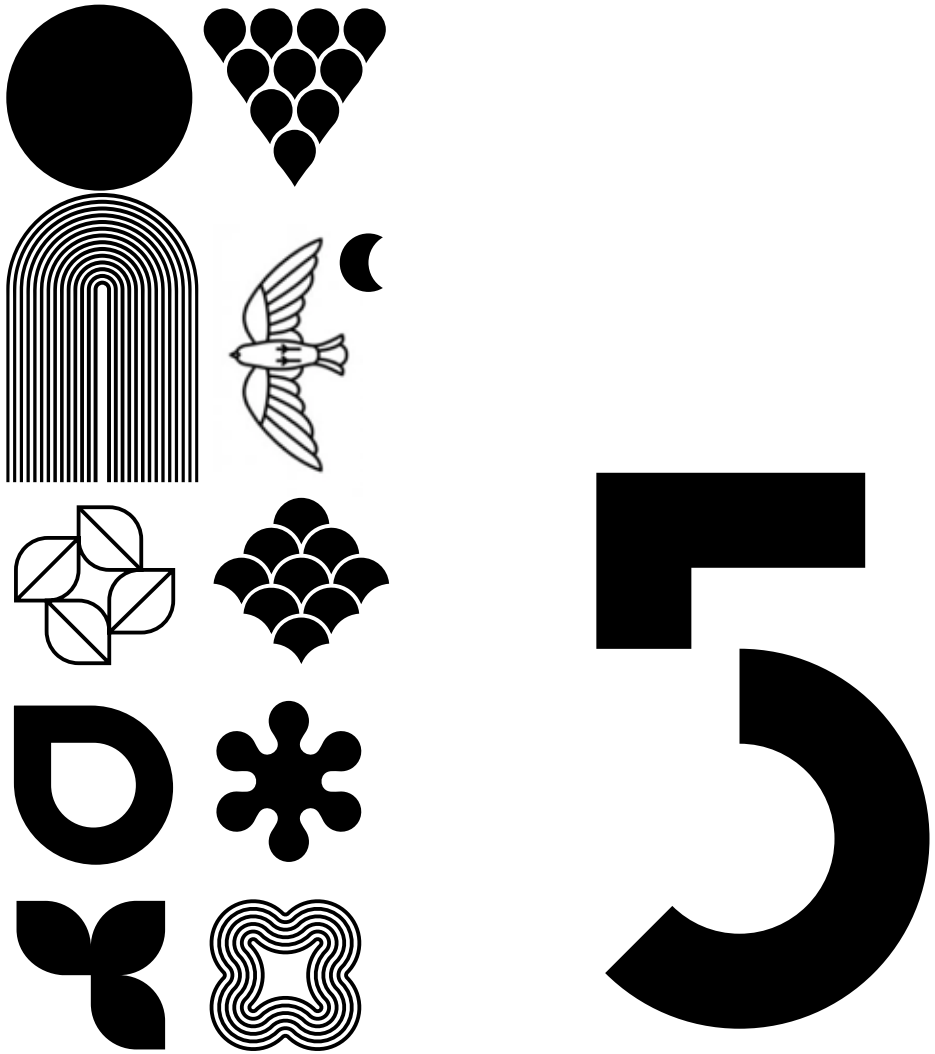

SDFO™
2020

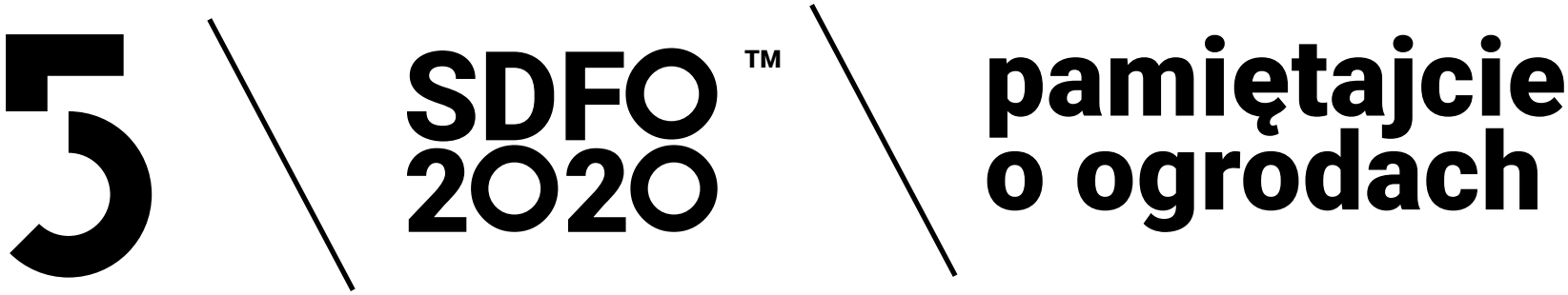

(c) 2020 Szare Domy

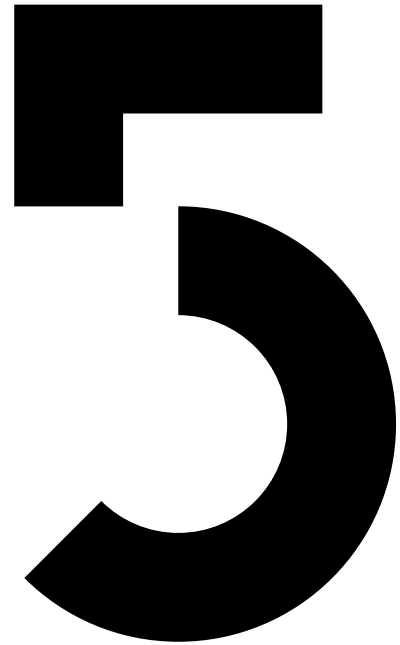

1

Jan Stefanowicz
architekt
niezapamiętany

2016

2

obiekt 1530_A

2017

3

mieszkańców
portret
własny

2018

4

tu żyję tu pracuję
mokotowski
remake
Modernizmu

2019

SDFO™
2020

(c) 2020 Szare Domy

SDFO™ 2016-20

to marka dedykowana kulturze

[SDFO] Szare Domy Festiwal Otwarty odbywa się od czterach lat w kolonii mieszkaniowej Szare Domy na Waszawskim Mokotowie.

Stopniowo, na przestrzeni lat, tworzymy komplementarny portret osiedla, definiując jego dziedzictwo i kulturową tożsamość zarówno w kontekście historii obiektu, jak i czasów nam współczesnych.

(c) 2020 Szare Domy

otwieramy podwórko Narbutta 82

SDFO 2016-19

projekt Szare Domy Festiwal Otwarty (SDFO) to interdyscyplinarne wydarzenie podczas którego udostępniamy, zamknięte na codzień, podwórka Szarych Domów. Program SDFO obejmuje spacery z licencjonowanymi przewodnikami, autorskie wykłady i warsztaty z udziałem autorytetów swoich dziedzin. Coroczna strefa ksiażki i dobrego designu współtworzona przez czołowe warszawskie księgarnie, udostępnia ofertę nowości wydawniczych dedykowanych zarówno miastu, jak i szeroko rozumianej kulturze czy sztuce. Towarzyszą temu wystawy, koncerty i wieczorna potańcówka, wieńcząca jedniodniowe święto osiedla.

Ambicją festiwalu jest tworzenie cyklicznego wydarzenia na najwyższym poziomie merytorycznym i artystycznym, spełniającym oczekiwania najbardziej wymagających odbiorców pod względem kulturalnym i edukacyjnym. Zagadnienia poruszane podczas SDFO nawiązując do tożsamości Warszawy i Mokotowa, dotykają kluczowych dla współczesnej wspólnoty miasta tematów. Opowiadając historię składającą się na tożsamość dzielnicy, kreują współczesną odmianę lokalnego patriotyzmu, poczucie przynależności i międzypokoleniowy dialog.

(c) 2020 Szare Domy

otwieramy podwórko Narbutta 82

SDFO 2016-19

założenia komunikacja Festiwalu opiera się na dwóch równoległych płaszczyznach. Pierwsza z nich, dotycząca kolonii mieszkaniowej MSW, ukazuje wybraną tematykę w kontekście osiedla, podczas gdy druga, stanowiąc jej uzupełnienie, obrazuje szersze tło poruszanego zagadnienia, co roku odmienne. Dzięki temu, projekt inicjuje wieloplaszczyznowy obraz Szarych Domów, w kontekście tego co warunkuje jego przeszłe i teraźniejsze otoczenie.

Tworząc projekt Festiwalu poszukujemy alternatywnych środków wyrazu i form służących współczesnej, dynamicznej komunikacji. Mamy świadomość, że potrzeba edukacji najmłodszych i międzypokoleniowa integracja, w odwołaniu do naszych tradycji i dziedzictwa, wymaga przemyślanej i sprofilowanej w atrakcyjny oraz nowoczesny sposób stymulacji. Dlatego do współpracy przy projekcie Festiwalu zapraszamy wybitnych specjalistów swoich dziedzin: varsavianistów, publicystów, historyków sztuki, konserwatorów zabytków i młodych warszawskich artystów. Dzięki temu Festiwal zyskuje bardzo indywidualny i dynamiczny charakter.

SDFO to autorski projekt Marty Surowiec, która na przestrzenii lat digitalizuje i upowszechnia, poprzez facebook.com/szaredomy, historię kolonii, propagując to co składa się na jej tożsamość i dziedzictwo.

(c) 2020 Szare Domy

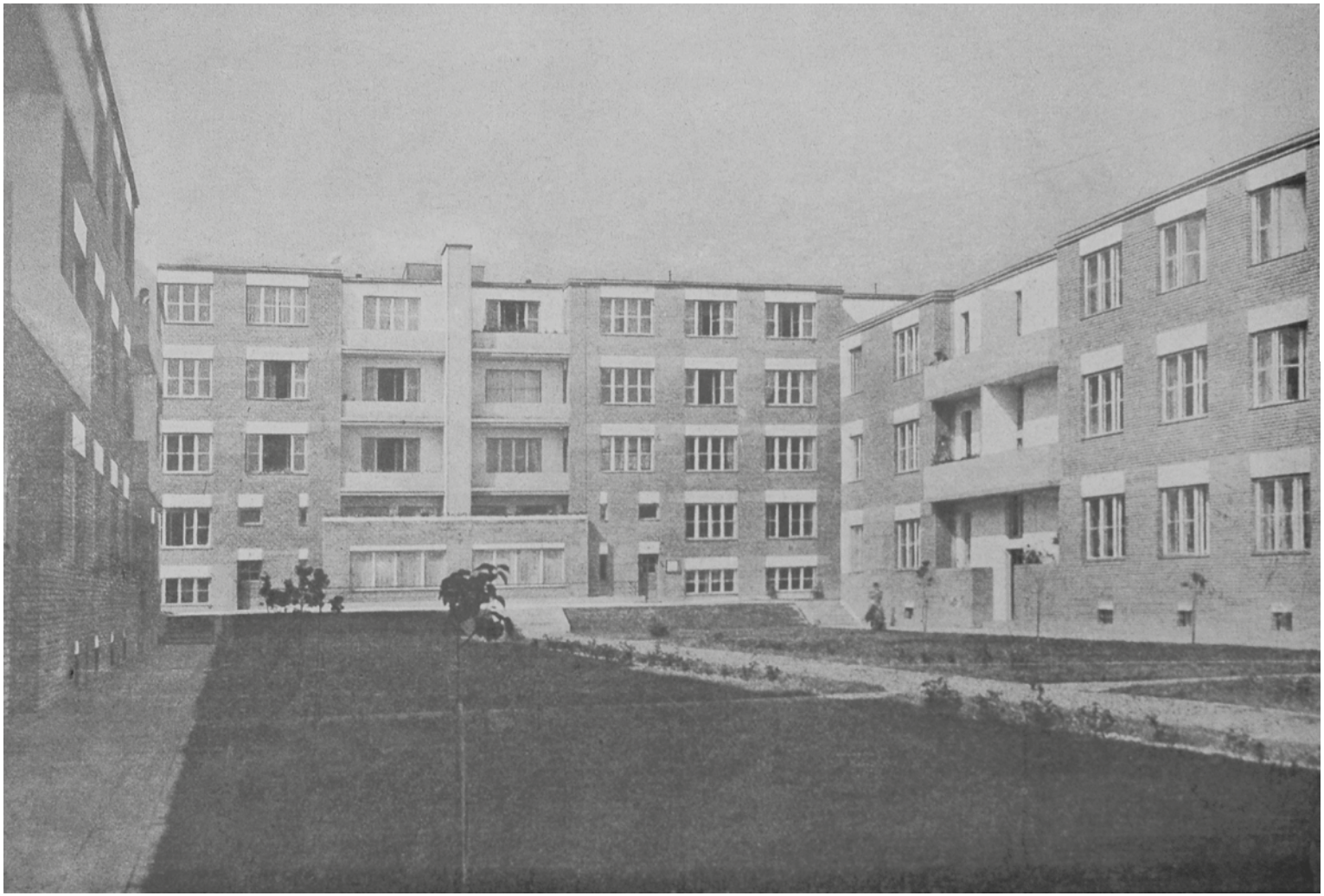

dziedziniec Szarych Domów
widok od nieistniejącej już dziś ulicy wrzosowej
fot. Architektura i budownictwo nr2/1931

(c) 2020 Szare Domy

kolonia mieszkaniowa Szare Domy
wzór modernistycznego myślenia o architekturze

Kolonia mieszkaniowa Szare Domy to unikatowy zespół budynków usytuowanych w samym sercu starego Mokotowa. Nazwa osiedla pochodzi od charakterystycznej dla budownictwa Warszawy lat 20-tych i 30-tych cegły cementowej, którą wykończono elewacje kamienic.

Osiedle zostało wybudowane w latach 1928-1932 przez spółdzielnię mieszkaniową Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na podstawie projektu Jana Stefanowicza, który obejmuje zespół budynków zamkniętych w dwóch kompleksach. Pierwszym od ulicy Rakowieckiej i Akacjowej oraz drugim biegnącym wzdłuż ulicy Fałata i Łowickiej zespolonych od ulicy Narbutta łącznikiem. Kolonia to modelowa realizacja modernistycznej architektury funkcjonalnej, nawiązującej w swojej formie i założeniach do wzorów holenderskich.

Bryły budynków charakteryzuje geometryczna prostota, a elewację modułowa powtarzalność elementów architektonicznych. Architekt wyraźnie odwołuje się do głównych zasad modernizmu, interpretując je jednak w charakterystycznym dla siebie stylu. Projekt kolonii Szare Domy cechuje funkcjonalność, widoczna w rzutach mieszkań i częściach wspólnych osiedla oraz oszczędny racjonalizm, podyktowany minimalizacją czasu i kosztów budowy, zauważalny zarówno w wykorzystanych materiałach jak i estetyce architektonicznej kolonii.

(c) 2020 Szare Domy

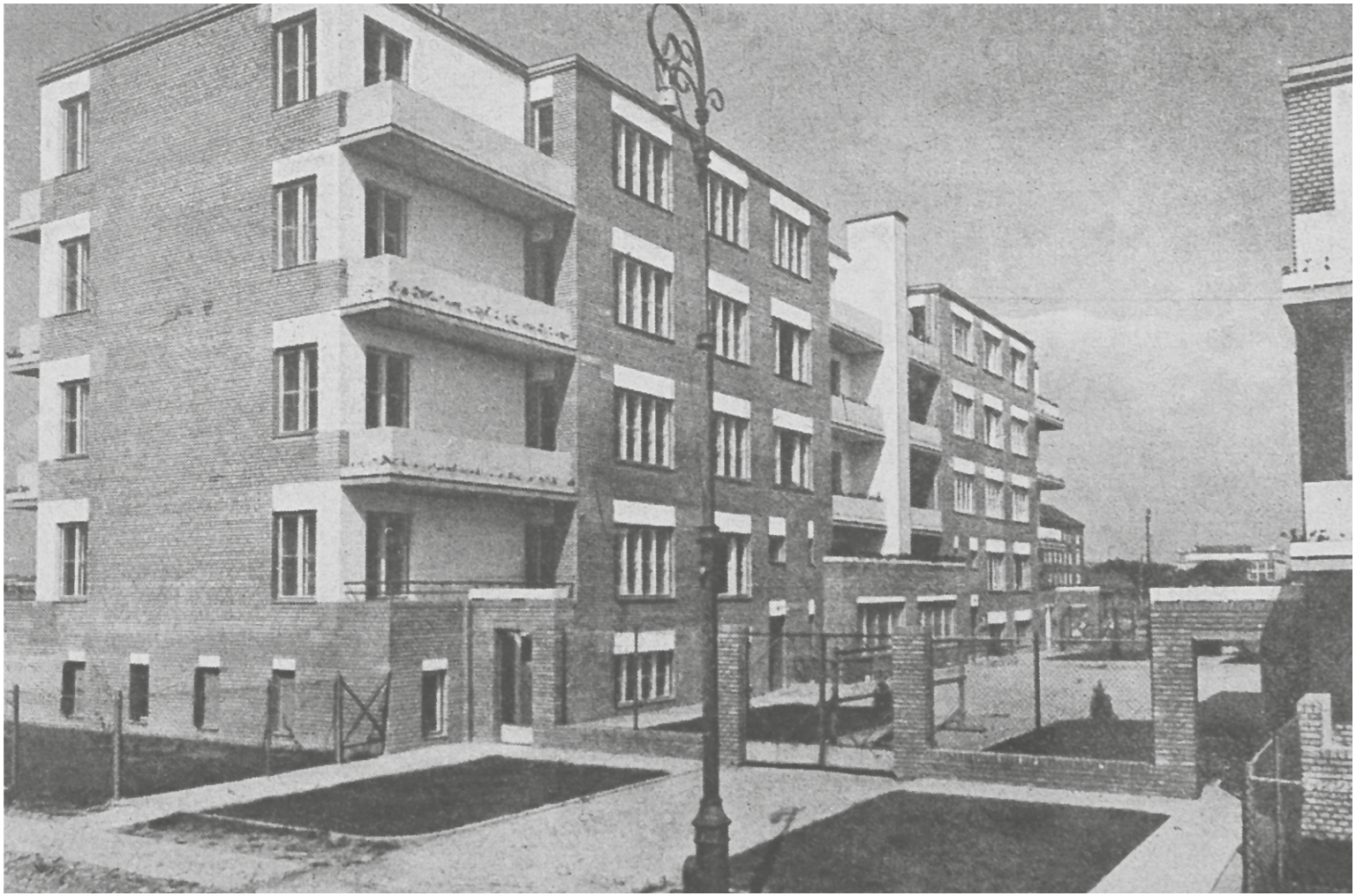

dziedziniec Szarych Domów
widok od nieistniejącej już dziś ulicy wrzosowej
fot. Architektura i budownictwo nr2/1931

(c) 2020 Szare Domy

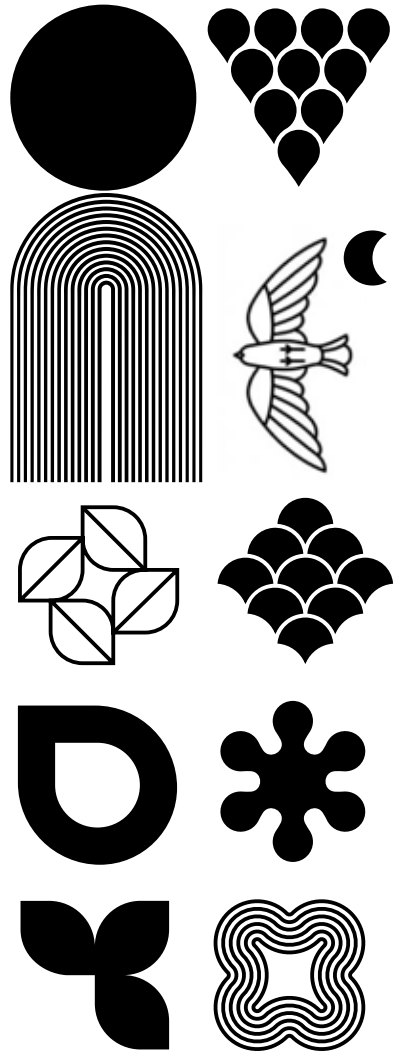

SDFO™
2020

(c) 2020 Szare Domy

Jonasz pisał poezję ekologiczną, zanim w ogóle dowiedzieliśmy się, że istnieje termin "ekologia"(...) W poezji Jonasza jest mnóstwo kwiatów, przydrożnych ziół, drzew — przyroda nigdy nie jest u niego groźna, ona jest schronieniem, azylem, gwarantem przetrwania. **Piotr Kofta dla Szarych Domów**

Jonasz Kofta 1972 r
z prywatnych zbiorów rodziny poety
dzięki uprzejmości Pana Piotra Kofty
fot. Renaty Pajchel

(c) 2020 Szare Domy

Pamiętajcie o ogrodach
Jonasz Kofta

Bluszczem ku oknom
Kwiatem w samotność
Poszumem traw
Drzewem co stoi
Uspokojeniem
Wśród tylu spraw

Pamiętajcie o ogrodach
Przecież stamtąd przyszliście
W żar epoki użyczą wam chłodu
Tylko drzewa, tylko liście

Pamiętajcie o ogrodach
Czy tak trudno być poetą
W żar epoki nie użyczy wam chłodu
Żaden schron, żaden beton
Kroplą pamięci
Nicią pajęczą
Zapachem bzu
Wiesz już na pewno
Świeżością rzewną
To właśnie tu

Pamiętajcie o ogrodach
Przecież stamtąd przyszliście
W żar epoki użyczą wam chłodu
Tylko drzewa, tylko liście
Pamiętajcie o ogrodach
Czy tak trudno być poetą
W żar epoki nie użyczy wam chłodu
Żaden schron, żaden beton

I dokąd uciec
W za ciasnym bucie
Gdy twardy bruk
Są gdzieś daleko
Przejrzyste rzeki
I mamy dwudziesty wiek

Pamiętajcie o ogrodach
Przecież stamtąd przyszliście
W żar epoki użyczą wam chłodu
Tylko drzewa, tylko liście

Pamiętajcie o ogrodach
Czy tak trudno być poetą
W żar epoki nie użyczy wam chłodu
Żaden schron, żaden beton

(c) 2020 Szare Domy

(c) 2020 Szare Domy

pamiętajcie o ogrodach

geneza | W pierwotnych założeniach Festiwal miał się koncetrować na temacie klimatycznych przemian i realnego zagrożenia zachodzącego w naszym środowisku. Mieliśmy mówić o dobie transformacji, społecznych i ekonomicznych zmianach, wynikających z ogólnoświatowej gospodarki. Temat 5 SDFO poprzedzilo wiele dyskusji, podczas których odkryliśmy jak wielu z nas utożsamia się z ruchami proekologicznymi z powodu istniejących trendów, a nie realnego przekonania o nieuchronności zjawisk które nas dotyczą. Nie zawsze jest to podyktowane tylko potrzebą przynależności czy społecznej akceptacji, częściej czujemy się przytłoczeni skalą tematu. Trudno identyfikować się nam z tak globalnym zjawiskiem i znaleźć w sobie determinację, by oddolnie to zmieniać. Większość z nas nie wierzy we własną siłę sprawczą lub nie wie jak wykorzystać możliwości do realnej odmiany zaistniałej sytuacji.

kontekst piątego SDFO miał być zielony i prosty. Mówiący o środowsku bez naukowej narracji raportów i prognoz. Budujący emocje wokół zmian kliamtycznych z perspektywy lokalnego trawnika, miejskich podwórek, parków i skwerów. W otoczeniu ogrodowych dziedzińców Szarych Domów łatwo skupić percepcję słuchaczy na naturze by zainicjować dyskusję o tym, dlaczego zielone enklawy są tak ważne w funkcjonowaniu miasta (mikroskala), czy planety gdy temat potraktujemy kompleksowo. Poczucie odpowiedzialności i wpływ jaki możemy wywrzeć na otaczający nas ekosystem.

(c) 2020 Szare Domy

pamiętajcie o ogrodach

Szare Domy Festiwal Otwarty / Zamknięty. COVID 19 zupełnie odmienił „optykę" wydarzenia. Początkowo streaming stał się oczywistym rozwiązaniem. Jednak formuła SDFO, oparta na międzypokoleniowej integracji, otwarciu podwórek, prelekcjach, spacerach czy koncertach, ostatecznie wykluczyła koncepcję on line. Ponadto *Pamietacjcie o ogrodach* wydawało się chybione tak bardzo jak tylko to możliwe. Do czasu. SDFO 2020 utknęło gdzieś pomiędzy pandemią, dystansem społecznym, ograniczeniami i niepewnością, przez chwilę zdawało się, że na dobre, a wystarczyło przeczytać wiersz raz jeszcze, żeby słowa Jonasza Kofty nabrały nowego kontekstu.

5 edycji SDFO stało się prawdziwym wyzwaniem, bo **jak zrealizować główne cele Festiwalu bez Festiwalu**. Ostatecznie powstał program oparty na 3 punktach:
1 | wystawa i spacer 2 | www 3 | publikacja

(c) 2020 Szare Domy

wystawa i spacer

W tym roku Szare Domy udostępnimamy zwiedzającym tylko *na wynos*, w formie wystawy. Podczas której przypomnimy sylwetkę architekta i i założenia jakie przyjął przy tworzeniu ideii kolonii.

Ekspozycję będzie można oglądać od 21 11 do 21 12 2020 roku na ulicy Juliana Fałata.

www

Kompedium wiedzy o kolonii powstaje od 7 lat, przez ten czas, w wyniku naszych badań i kwerend, zgromadziliśmy zupełnie unikalne zdjęcia i dokumenty związane z osiedlem. 5, jubileuszowa edycja skłania do podsumowań, dlatego uznaliśmy, że czas aby cała nasza wiedza na temat Szarych Domów została udostępniona bez ograniczeń - szaredomy.online

publikacja

Wydawnictwo będzie odzwierciedlało idee tegorocznej edycji i dzieliło się na dwie cześci. Pierwsza dotyczyć będzie architekta i projektu kolonii, druga to w istocie *serce* SDFO 2020. 11 autorów zaproszonych do projektu zinterpretuje słowa Jonasza Kofty w dowolny sposób pod względem formy literackiej. Najważniejsze jest dla nas aby utwór miał indywidualny charakter, odzwierciedlający swojego twórcę. W projekcie biorą udział : **Monika Powalisz, Anna Sańczuk, Dorota Gołębiewska, Katarzyna Uchowicz, Emilia Obrzut, Piotr Kofta, Filip Springer, Jan Młynarski, Grzegorz Piątek, Grzegorz Mika, Adrian Sobieszczański.**

250 sztuk unikalnego wydawnictwa trafi do mieszkańców Szarych Domów, 250 kolejnych udostępnimy w księgarnaich w ramach cyklu Festiwalu - *kup Pan cegłę,* cały dochód z publikacji zostanie przeznaczony na kolejną, 6 już edycję Szare Domy Festiwal Otwarty.

(c) 2020 Szare Domy

SDFO™ 2016-19

archiwalium

(c) 2020 Szare Domy

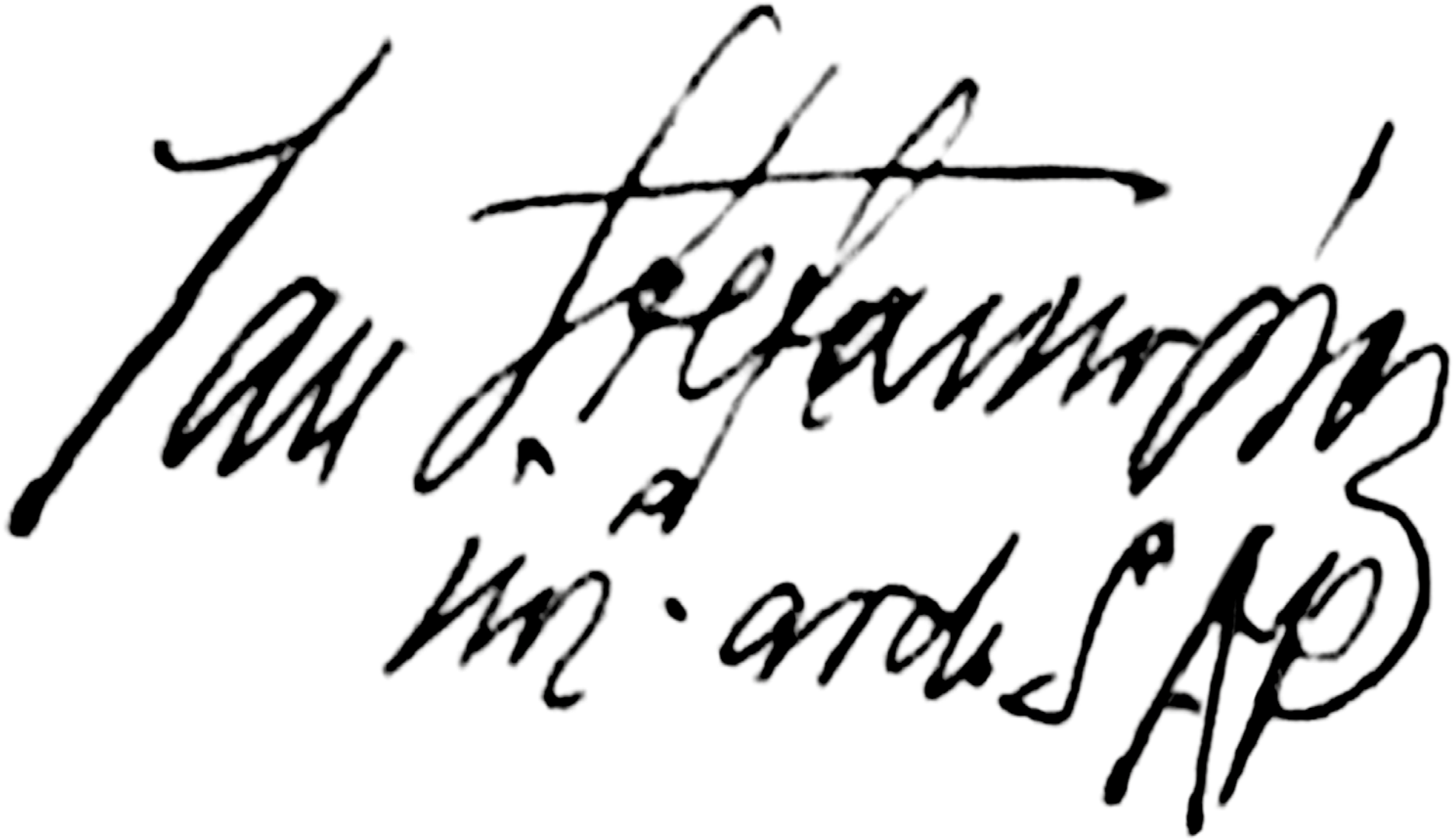

(c) 2020 Szare Domy

Jan Stefanowicz architekt niezapamiętany
SDFO 2016

Pierwszą edycję Festiwalu poświęciliśmy projektantowi osiedla Szare Domy, osobie niemal zapomnianej. W ramach projektu, w oparciu o wspomnienia odszukanych przez nas członków rodziny Jana Stefanowicza oraz archiwa polskich i zagranicznych instytucji, zrekonstruowaliśmy i udostępniliśmy w formie wystawy i wykładu portret projektanta, obejmujący jego życie rodzinne i zawodowe. Większość ze zgromadzonych przez nas informacji i dokumentów nie była nigdy wcześniej publicznie udostępniona.

N

W trakcie obchodów Dni Dziedzictwa Europejskiego 2017, SDFO 2016 otrzymał wyróżnienie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Narodowego Instytutu Dziedzictwa w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków na projekt edukacyjny o dziedzictwie kulturowym - Zabytek poznany, w kategorii: prelekcje, wykłady, warsztaty.

(c) 2020 Szare Domy

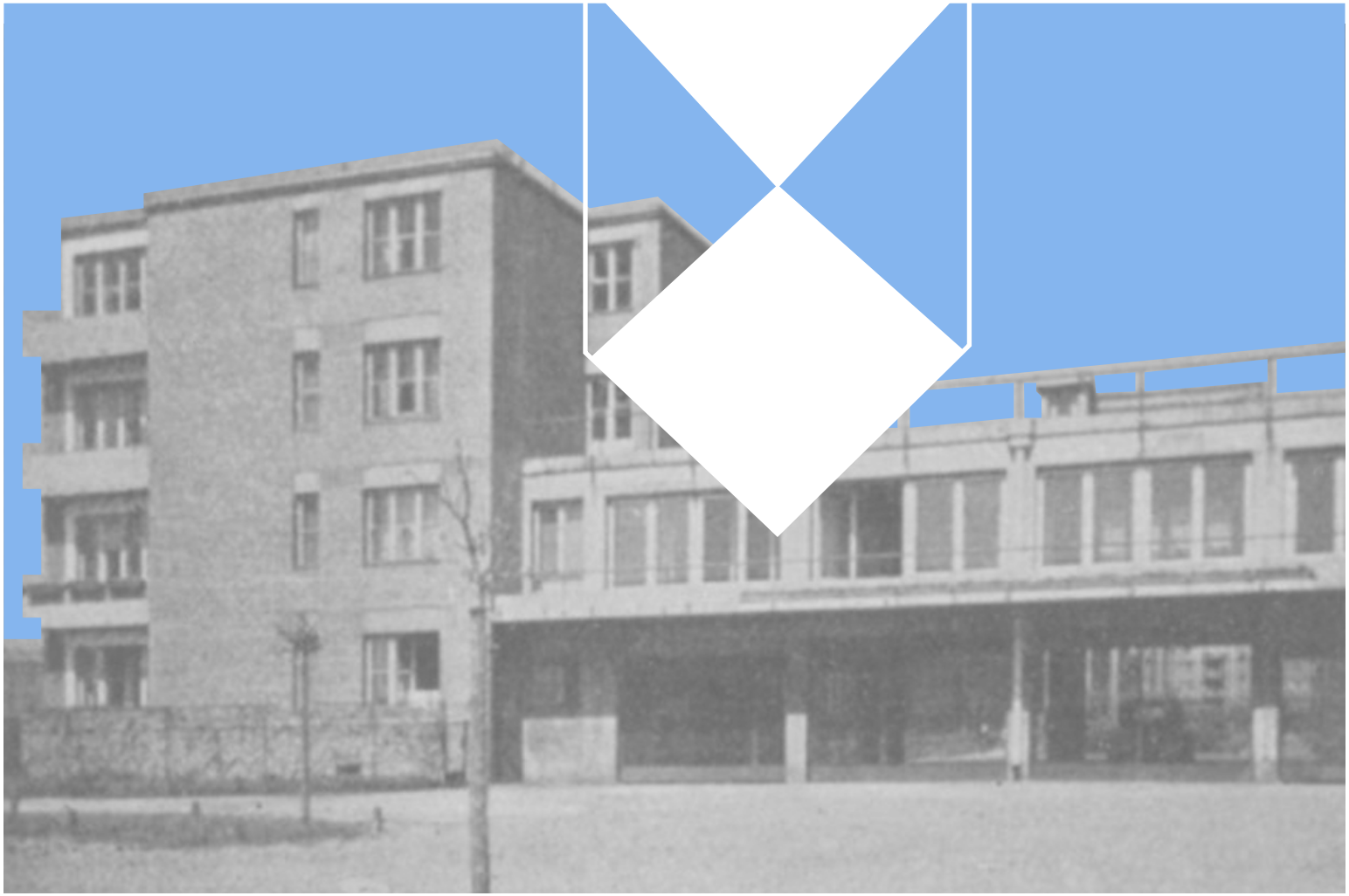

1530 A

nr sygnatury kolonii Szare Domy w spisie ewidencyjnym obiektów zabytkowych na terenie Warszawy
widok od ulicy Narbutta
fot. zbiory Spółdzielni mieszkaniowej Szare Domy

(c) 2020 Szare Domy

obiekt 1530_A
SDFO 2017

Druga edycja Festiwalu w całości poświęcona została modernistycznej idei osiedla w kontekście nowoczesnych założeń warszawskiego systemu planowania przestrzennego, który należał do najlepszych, w skali światowej, wzorców swojej epoki. Przybliżając gościom SDFO architekturę obiektu i genezę jego powstania, ukazaliśmy interdyscyplinarne zaplecze nowo kształtującej się myśli polskiej architektury i nurtów stolicznej awangardy okresu międzywojennego.

Forma kolonii Szare Domy, prezentująca uniwersalne wartości *dobrego budownictwa*, stała się punktem wyjścia dla dyskusji o współczesnej definicji zabytku oraz problemach waloryzacji i rewitalizacji dziedzictwa modernizmu.

N SDFO 2017 został niminowany w trwającym nadal Konkursie S3KTOR 2017 w kategorii Aktywujący.

(c) 2020 Szare Domy

Mieszkańców Portret Własny
SDFO 2018

Trzecia edycja SDFO została zadedykowana najstarszej społeczności Szarych Domów. W 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości, stworzyliśmy wielowątkową faktografię wykorzystująca niecodziennie życiorysy pierwszych mieszkańców kolonii, należących do warszawskiej elity (Zuli Pogorzelskiej, Jacka Rotmila, Lecha Niemojewskiego, Kazimierza Lucjana Pierackiego, Mai Berezowskiej, Ewy Szelburg-Zarembiny, Tytusa Benniego i innych) jako asumpt do zaprezentowania kultury artystycznej, potencjału umysłowego oraz modelu budowania podmiotowości II Rzeczypospolitej.

(c) 2020 Szare Domy

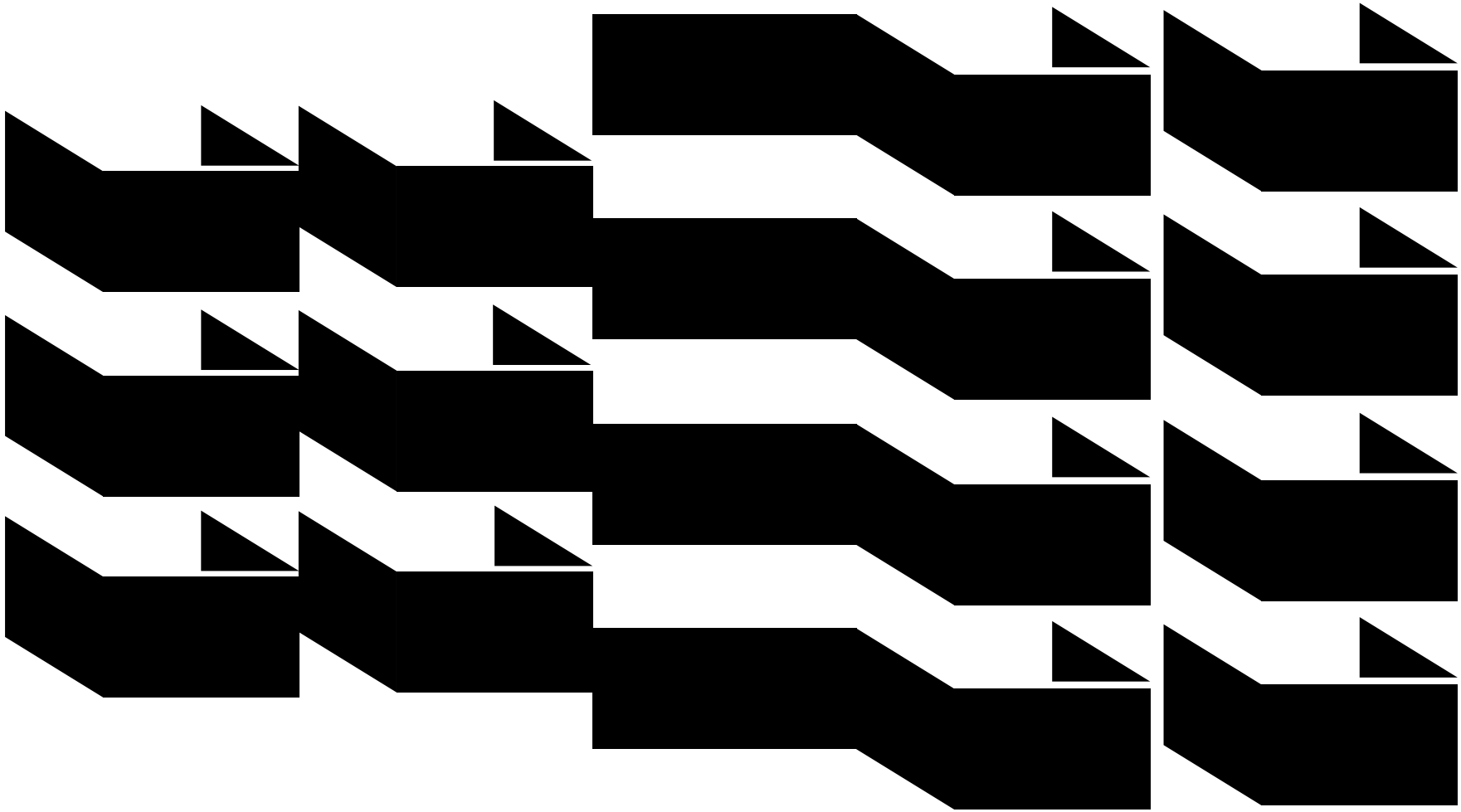

(c) 2020 Szare Domy

Tu żyję Tu pracuję
Mokotowski Remake Modernizmu
SDFO 2019

Czwarta edycja SDFO tu żyję tu pracuję . mokotowski remake modernizmu oscylowała wokół pytań: co leży u podstaw idei, jaka jest jej materialna i niematerialna wartość, co warunkuje jej właściwą, nie tracącą nic ze swojej aktualności, realizację?
Co decyduje o tożsamości miejsca i sprawia, że odmiennie interpretujemy to samo wydarzenie? Czy wspomnienia mają indywidualny charakter? Tak postawione pytania w przestrzeni kolonii Szare Domy służyły zainicjowaniu dyskusji – czym jest w istocie pamięć? Czy – i jak – można ją chronić?

(c) 2020 Szare Domy

SDFO™ 2016-19

11
autorskich prelekcji rozmów i dyskusji

Monika Powalisz
Emilia Obrzut
Dorota Gołębiewska
Michał Krasucki
Jarosław Zieliński
Stanisław Janicki
Grzegorz Mika
Filip Springer
Mariusz Szczygieł

9
spacerów tematycznych

Grzegorz Mika
Adrian Sobieszczański
Marta Surowiec

4
strefy dobrej książki i designu

Bęc Zmiana
Wrzenie Świata
Czuły Barbarzyńca
Big Book Cafe
Reset

6
koncertów wieczornych i potańcówek

Janek Młynarski
Warszawskie Combo Taneczne

Warszawska Orkiestra Sentymentalna

Skarby (LIVE)
Rogoziński, Lalek Stempniewicz

8
outdorowych wystaw

8
autorskich warsztatów

1
pchli targ

(c) 2020 Szare Domy

5 \ SDFO™ 2020 \ pamiętajcie o ogrodach

Projekt został dofinansowany przez Biuro Kultury m.st. Warszawy w ramach otwartego konkursu pt. Dziedzictwo kulturalne Warszawy.

patronat honorowy
o patronat nad przedsięwzięciem zwróciliśmy się m.in. do:
Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy, Politechniki Warszawskiej, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Stowarzyszenia Architektów Polskich

patronat medialny
o patronat nad wydarzeniem zwróciliśmy się m.in.
do wydawnictw: Stolica, Skarpa, Gazeta Wyborcza
rozgłośni: RMF Classic, Radio Kampus, RDC Polskie Radio
portali i fanpage'ów dedykowanych kulturze, architekturze, historii i wiedzy o Warszawie m.in.: Tu było tu stało,, Miasto jest nasze, Warszawski Modernizm 1905 - 1939, Dom Spotkań z Historią, Warszawy Historia Ukryta, Zabytki Mokotowa, Fundacja Herdeitas, Ośrodek Karta, Okno na Warszawę itp.

(c) 2020 Szare Domy

Projekt finansuje m.st. Warszawa

Marta Surowiec
m.surowiec@deplus.com.pl
48 792017197

pomysłodawczyni
i organizatorka
Festiwalu